

מחלקה מקצועית - משפטית

א' חשוון תשפ"ד
16 באוקטובר 2023

חברי/ות לשכה נכבדים/ות,

הנדון: "מורה נבוכים": שאלות-תשובות למצב מלחמה

במטרה ליתן בידכם כלים להתמודד מול לקוחותיכם בשעה מורכבת זו, מצאה לנכון המחלקה המקצועית-משפטית בלשכה להעלות על הכתב "מורה נבוכים" שיסייע לכם בהעמקת הידע בנושאים שונים הקשורים למצב הביטחוני הנוכחי, בממשק לפעילותם של סוכני ביטוח.

הנכם מוזמנים לעשות במסמך זה שימוש מול לקוחותיכם ואולם חשוב להבהיר כי אין לראות במסמך זה ייעוץ מקצועי-משפטי פרטני ומשכך יש לבחון כל מקרה לגופו.

1

למען הנוחות, המסמך יחולק ל-4 נושאים עיקריים ואלו יפורטו באמצעות שאלה ותשובה לצידה.

תוכן עניינים

עמוד	נושא
2 - 3	נזקי רכוש (נזק ישיר) - מס רכוש
3 - 4	נזק עקיף לעסקים - מס רכוש
4 - 5	יחסי עבודה (עובד-מעסיק)
6 - 7	כיסויים ביטוחיים והסדרים פנסיוניים

נאחל לימים שקטים.

בברכה,

יניב מאיר, עו"ד

יועץ מקצועי ללשכה

נזקי רכוש (נזק ישיר)

שאלה: מי הגורם שאמור לפצות את האזרחים בגין נזק לרכושם בשעת מלחמה?

תשובה: בהתאם לחוק מס רכוש וקרן פיצויים, תשכ"א-1961 המדינה תפצה אזרח שרכושו נפגע נזק ישיר כתוצאה מפעולת מלחמה.

- **חשוב לדעת!** בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח דירות ותכולתן), תשמ"ו-1986 - פוליסת דירה תקנית אינה מכסה אובדן או נזק שנגרמו כתוצאה ממלחמה; פעולות אויב ופיגועים חבלניים (כלל הסייגים מצוינים בהרחבה בתנאי הפוליסה - ראו שאלה בהקשר זה בהמשך).

שאלה: מי זכאי להגיש תביעה בגין נזקי רכוש?

תשובה: מי שהיה בעל הרכוש/נכס ביום שנגרם לו הנזק או מי שהוכיח כי הוא הנושא בהוצאות שיקום הנזק (או שניהם ביחד).

שאלה: מהי הפרוצדורה להגשת תביעה למס רכוש?

תשובה: במקרה של נזק לרכוש ניתן להגיש תביעה מקוונת באתר רשות המיסים: [לחצו כאן](#). בנוסף, רשות המיסים פתחה מוקד טלפוני ייעודי לקרן הפיצויים בטלפון שמספרו *4954 (כוכבית בתחילת המספר).

- **חשוב לדעת!** בהתאם לתקנות הנלוות:

- יש להגיש הודעה על הנזק תוך 14 ימים מיום קרות הנזק.
- בהתאם לפרסומי רשות המיסים, נכון למועד כתיבת שורות אלו, יש להגיש תביעה למס רכוש בתוך שלושה חודשים מיום קרות הנזק.

שאלה: מי קובע את הערכת הנזק לרכוש?

תשובה: הערכת הנזק נקבעת על-ידי שמאי מעריך מטעם מס רכוש.

- **חשוב לדעת!** אין להגיש התביעה למס רכוש בהסתמך על הערכת שמאי פרטי. בפרקטיקה, סמוך לזמן האירוע, כאשר מתאפשר הדבר על ידי כוחות הביטחון, יגיעו אנשי מס רכוש לאזור הנפגע בלוויית שמאים מטעמים ואלו שיעריכו את הנזק. עוד בהקשר זה חשוב לדעת - אין לפנות ציוד או כל חפץ אחר שנמצא במקום הנפגע ללא תיאום עם שמאי מס רכוש.

שאלה: האם כל פגיעה ברכוש תפוצה על-ידי המדינה?

תשובה: תקנות מס רכוש וקרן פיצויים הנלוות (להלן: "התקנות הנלוות") קובעות את הכללים למתן פיצוי בגין נזק רכוש ישיר בשעת מלחמה, כאשר הכלל המנחה הוא "השבה", כלומר, השבת הניזוק למצבו ערב קרות הנזק.

- **חשוב לדעת!** חפצי הבית להם ניתן כיסוי על-ידי מס מחולקים לקבוצות (רהיטים, ביגוד, מכשירי חשמל ואלקטרוניקה וחפצי בית אחרים) ואלו מבוטחים על-ידי המדינה ללא דרישת תשלום דמי ביטוח, ואולם, התקנות הנלוות קובעות תקרות תשלום בגין הנזק. בנוסף, לא יינתן פיצוי בגין חפצי אומנות, תכשיטים, עתיקות ומזומנים.

מחלקה מקצועית - משפטית

שאלה: מי אמון בפועל על תיקון נזקים שנגרמו למבנה עצמו (לאחר הערכת הנזק על-ידי מס רכוש)?
תשובה: הניזוק יכול לבחור בין שתי חלופות: תיקון עצמי או תיקון באמצעות חברות משקמות הפועלות מטעם מס רכוש.

שאלה: האם ניתן לערער על החלטת מס רכוש?
תשובה: כן, באמצעות הגשת ערר לוועדת ערר בתוך 30 ימים מיום שנמסרה החלטת מס רכוש.
• חשוב לדעת! ניתן גם לערער על החלטת ועדת הערר, בגין שאלות משפטיות, לבית המשפט המחוזי.

שאלה: ככלל, האם ניתן לרכוש ביטוח רכוש מעבר לתקרות המצוינות בתקנות הנלוות?
תשובה: כן. ניתן לרכוש ביטוח רשות באמצעות מס רכוש וכמו כן בביטוח הרחבה פרטי, **בשים לב למפורט:**
(א) **ביטוח רשות** - דמי הביטוח הנגבים יהיו בסך 0.3% מהשווי הנוסף של החפצים המבוטחים ובשים לב כי השווי הנוסף לא יעלה על 944,881 ₪ (בהתאם לפרסומי מס רכוש נכון ליום כתיבת שורות אלו).
○ **חשוב לדעת!** מס רכוש מבהיר כי אין צורך לבטח בביטוח רשות חפץ ביתי המחובר דרך קבע למבנה כגון: ארונות מטבח, מזגן, כלים סניטריים וכו' שהרי חפצים אלו מכוסים בהתאם לחוק מס רכוש וקרן הפיצויים. קישור לרכישת ביטוח רשות: [לחצו כאן](#)
(ב) **ביטוח הרחבה עבור נזקי טרור בביטוחי דירה** - ככלל, כוונת הכיסוי לבטל הסייג הרלוונטי בפוליסה התקנית לנזקי טרור כך שבמקרה של אירוע ביטוחי שכזה ניתן כיסוי ביטוחי על-ידי המבטחת בגין חלק הכיסוי שמעבר לגבולות מס רכוש. יש לשים דגש להגדרת המונח "טרור" בהרחבה הנרכשת.
○ למיטב ידיעת הח"מ בימים אלו ישנן חברות ביטוח המגבילות אפשרות רכישת כיסוי זה.

3

נזק לעסקים – מס רכוש

שאלה: האם החוק מאפשר לפצות עסקים בגין נזקים נלווים לנזקי רכוש, דוגמת אובדן רווחים?
תשובה: כן, אבל...

- המדינה עושה הבחנה בין נזקים ישירים לבין נזקים עקיפים (שאינם נזקי רכוש), כלומר, נזקים כלכליים שאינם נגרמים מפגיעות ישירות אך נגרמו לעסקים בעקבות המצב הביטחוני.
- נכון להיום, החוק מקנה פיצוי לעסקים בגין נזק עקיף ככל ומדובר בעסק הממוקם ברשימת ישובים המוגדרים "יישובי ספר". מניסיון העבר ניתן ללמוד כי המדינה מעדכנת ומרחיבה לעיתים את רשימת היישובים, זאת, בהתאם לאירוע הביטחוני הרלוונטי. להערכת הח"מ, נוכח מאפייני המלחמה הנוכחית, רשימה זו תורחב ואולם, על כך נוכל ללמוד בהמשך בהתאם להתפתחויות ולאחר שיותקנו תקנות שעניינן במלחמה הנוכחית.
- **חשוב לדעת!** עסק שנפגע מנזק ישיר יהיה זכאי לפיצוי גם בגין נזקים עקיפים - כך למשל, עסק שמבנהו ניזוק יהיה זכאי, נוסף על השבת הנכס לקדמותו גם לפיצוי בגין הנזקים העקיפים שנגרמו לו, זאת, עד אשר יושב הנכס למצבו ערב קרות הנזק. על התביעה להיות מבוססת, כלומר, על העסק להוכיח כי אכן נגרם לו הנזק העקיף הנטען כתוצאה מהאירוע הביטחוני.

שאלה: ציוד מלאי בעסקים ניזוק. האם יכוסה על-ידי מס רכוש?

תשובה: כן, בהתאם לשווי השוק של הציוד ובמצבו טרם ארע הנזק (ללא מע"מ).

- **חשוב לדעת!** על הניזוק להוכיח כי ציוד המלאי שייך לו, לרבות דוחות מלאי מאושרים על-ידי רו"ח.

יחסי עבודה (עובד-מעסיק)

שאלה: האם קיימות הוראות ספציפיות הקשורות ביחסי עבודה בשעת מלחמה?

תשובה: חוק הגנה על עובדים בשעת חירום, תשס"ו-2006 הוא אחד מחוקי המגן על עובדים בשעת חירום.

שאלה: האם מעסיק רשאי לחייב עובד להגיע למקום עבודתו בשעת מלחמה?

תשובה: ככל וניתנה הנחיה של פיקוד העורף האוסרת על הגעה למקום העבודה בשל מצב חירום שאז לא ניתן לחייב את העובד להופיע לעבודה.

- **חשוב לדעת!** נכון למועד כתיבת שורות אלו, בהתאם להנחיות פיקוד העורף, ניתן לקיים פעילות במקומות עבודה במבנה או במקום שאפשר להגיע ממנו למרחב מוגן תקני בזמן ההתגוננות.
- **חשוב לדעת!** במקרים מסוימים בהם העובד מועסק במפעל שהוכרז מפעל למתן שירותים קיומיים שאז יהיה מחויב להגיע לעבודתו גם בשעת המלחמה - סירוב להגיע לעבודה במקרה זה יכול להוות עבירה פלילית.

שאלה: האם מעסיק מחויב לשלם שכר לעובד שנעדר על דעת עצמו לאור המצב הביטחוני? (כלומר, מבלי

שניתנה הנחיה שכזו על-ידי פיקוד העורף).

תשובה: ככלל, מעסיק אינו מחויב לשלם שכר לעובד שנעדר מעבודתו שלא עקב הנחית גורם ביטחוני. יחד עם זאת, הח"מ מוצא לנכון להאיר כי במקרים בהם מעסיק אינו מאפשר לעובדיו מקום התגוננות ראוי, בהתאם להנחיות פיקוד העורף, שאז יש ויכול בית הדין לעבודה לחייב את המעסיק בתשלום שכר לעובד שבחר להיעדר עקב כך.

שאלה: גויסתי בצו 8. האם המעסיק רשאי לפטר אותי?

תשובה: לא! חל איסור על פיטורי עובד עקב מילואים (וגם לא בפרק זמן של 30 יום לאחר ששב ממילואים).

שאלה: האם עובד יכול לממש ימי חופשה בעת מלחמה?

תשובה: ככל ועומדים לרשות העובד ימי חופשה יכול לעשות כן בהסכמה עם המעסיק.

שאלה: האם מעסיק רשאי להוציא עובד לחל"ת בתקופת מלחמה?

תשובה: ככלל (וכך גם בשעת מלחמה), הוצאת עובד לחל"ת תעשה בהסכמת העובד.

מחלקה מקצועית - משפטית

שאלה: לאור מצב החירום, האם מעסיק יכול לבקש מעובד שנבצר ממנו להגיע למקום העבודה לבצע עבודתו מרחוק (מהבית)? האם עובד יכול לדרוש לעבוד מרחוק?

תשובה: מעסיק יכול להנחות העובד לעבוד מרחוק. העובד אינו זכאי לדרוש זאת שהרי זו החלטה הנמצאת תחת פרוגטיבה ניהולית של המעסיק (אלא אם נקבע אחרת בהסכם אישי/קיבוצי).

שאלה: האם עובד רשאי להיעדר מעבודתו עקב סגירת מוסדות חינוך והצורך להישאר עם ילדיו בשעת מלחמה? האם במקרה זה העובד מוגן מפני פיטורים?

תשובה: כן, אבל...

• ראשית, יש להבחין בהגדרות הבאות: מיהו "ילד"? - מי שטרם הגיע לגיל 14; מיהו "ילד בעל צרכים מיוחדים" - מי שטרם הגיע לגיל 21.

• שנית, החוק קובע כי מעסיקו של הורה לילד או ילד בעל צרכים מיוחדים שנאלץ להיעדר מעבודתו בשל סגירת מוסדות חינוך בהוראת פיקוד העורף לא יפטרו ובלבד שבתקופת היעדרות העובד התקיים אחד מאלה:

(א) הילד נמצא בהחזקתו הבלעדית של העובד או שהעובד הוא ההורה העצמאי של הילד (כהגדרתו בחוק סיוע למשפחות שבראשן הורה עצמאי, תשנ"ב-1992);

(ב) בן זוגו של העובד הוא עובד או עובד עצמאי, ולא נעדר מעבודתו, מעסקו או מעיסוקו במשלח ידו, לצורך השגחה על הילד (ואם בן הזוג אינו עובד או עובד עצמאי - נבצר ממנו להשגיח על הילד).

* הוראות אלו לא יחולו אם במקום העבודה של העובד או של בן זוגו קיים סידור נאות להשגחה על הילד.

שאלה: האם מעסיק רשאי לדרוש מעובד לצמצם היקף משרה בתקופה זו?

תשובה: הכלל הוא שצמצום היקף משרה מהווה הפרה של הסכם העבודה (תהא הסיבה אשר תהא). פעולה שכזו יכולה להיחשב הרעה מוחשית בתנאי העסקה על השלכותיה.

שאלה: האם מעסיק רשאי להוציא עובדים לחופשה מרוכזת?

תשובה: ככלל, יש להבחין בין חופשה מרוכזת עד 7 ימים לכזו העולה על 7 ימים.

ניתן להוציא עובדים לחופשה מרוכזת עד 7 ימים, גם בהתראה קצרה, ככל שיש לעובד יתרת ימי חופשה ויתאפשר לו ליטול חופשה שנתית של 7 ימים רצופים (גם אם מימש זאת). ככל ומדובר בחופשה מרוכזת העולה על 7 ימים וככל ויש לעובד יתרת ימי חופש, נדרש המעסיק לתת התראה מראש בת 14 ימים.

• **חשוב לדעת!**

(א) בהתייחס למעסיקים שהורה להם גורם מוסמך על סגירת מקום העבודה או על איסור הגעת עובדיהם, בשל מצב חירום - שאז חל איסור על המעסיק לנכות ימי ההיעדרות של ממכסת ימי החופשה השנתית (אלא אם נקבע אחרת בהסכם אישי/קיבוצי).

(ב) מעסיק שיהיה זכאי להחזרים מהמדינה (נקבע בדרך-כלל בדיעבד) ידרש להמיר את דמי החופשה ששילם בתשלום שכר.

כיסויים ביטוחיים והסדרים פנסיוניים

שאלה: האם ביטוח המשכנתא שלי (ביטוח מבנה) מכסה נזקים כתוצאה מנזקי מלחמה?

תשובה: ביטוח מבנה הוא כיסוי המשוק במסגרת פוליסת ביטוח דירה תקנית ואינו מכסה אובדן או נזק שנגרמו כתוצאה ממלחמה (כלל הסייגים מופיעים בהרחבה בתנאי הפוליסה). במקרה זה, המדינה היא זו שאחראית לפצות את אזרחיה באמצעות מס רכוש וקרן הפיצויים.
* עוד בהקשר זה ראה שאלה בעמוד 3 המתייחסת לרכישת ביטוח רכוש מעבר לתקרות שבתקנות הנלוות.

שאלה: האם ביטוח ריסק למקרה פטירה מכסה אירוע מוות שנגרם עקב פעולת מלחמה?

תשובה: כן. יש להבחין בין פוליסת ריסק "טהור" למקרה פטירה לבין פוליסת ריסק אחרות (דוגמת תאונות אישיות ונכויות).

שאלה: האם ניתוח בישראל הנדרש כתוצאה מפציעה במהלך מלחמה יכוסה במסגרת פוליסת בריאות?

6 **תשובה:** עד לשנת 2016 שווקו פוליסות בריאות שונות (לניתוחים בישראל) ומשכך הסייגים בהן שונים בין חברות הביטוח. כך למשל, קיימת הבחנה בחלק מאותן פוליסות בין מקרה ביטוח שנגרם עקב השתתפות פעילה של המבוטח בפעולה מלחמתית לבין אחרת, לחילופין, אם כתוצאה מהפגיעה היה זכאי המבוטח לפיצוי מגורם ממשלתי - הכל בהתאם לנוסח הסייג בהקשר זה. החל מיום 1.2.2016 נכנסו לתקן הוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאים בחוזה ביטוח לניתוחים וטיפולים מחליפי ניתוח בישראל), תשע"ה-2015 אשר קבעו הוראות אחידות באשר לתנאי פוליסות מסוג זה, לרבות הסייגים הרלוונטים. בהתייחס לפוליסות אלו נקבע כי לא יכוסה ניתוח פרטי בישראל הנדרש עקב מקרה ביטוח שאירע באופן ישיר עקב פעילות מלחמתית או פעולת איבה או עקב פעילות ישירה בעלת אופי צבאי.

- חשוב לדעת! יש להעמיק בהבחנה בין גרסאות הפוליסות השונות בשים לב לניסוחי הסייגים בהן.

שאלה: האם ביטוח תאונות אישיות מכסה פגיעה כתוצאה ממלחמה?

תשובה: ביטוח תאונות אישיות מקנה פיצוי כספי, במצבים מסוימים, שנגרמו כתוצאה מאירוע תאונתי פתאומי שנגרם למבוטח. קיימות גרסאות שונות לפוליסות תאונות אישיות - חלקן מחריגות כיסוי ביטוחי לאירוע תאונתי שאירע עקב השתתפות פעילה במלחמה (כלומר, מקנות כיסוי להשתתפות פסיבית בשעת מלחמה) וחלקן מחריגות כיסוי ביטוחי כתוצאה ישירה מפעילות בעלת אופי צבאי. כלומר, נוסח הסייגים והיקפי הכיסוי משתנים בין חברות הביטוח בהתאם לגרסאות. כמו כן, יש לזכור כי קיימות פוליסות קבוצתיות שתנאיהן, לרבות הסייגים, נקבעו בחוזה התקשרות בין חברת הביטוח לארגון המבוטח. בנוסף, החל ממאי 2021 קבעה רשות שוק ההון כללים להסדרת תוכנית ביטוח מסוג תאונות אישיות (המשווקת ממועד זה ואילך) במסגרתם נקבע כי תכנית לביטוח תאונות אישיות לא תכלול תנאי לפיו לא יינתן פיצוי בגין מקרה ביטוח שאירע במהלך שירות צבאי, ואולם, חברת ביטוח רשאית לכלול תנאי לפיו לא יינתן פיצוי בגין מקרה ביטוח שאירע במהלך שירות צבאי ונובע באופן ישיר מפעילות בעלת אופי צבאי.

- חשוב לדעת! גם בכיסויים ביטוחיים דוגמת נכות ומוות מתאונה אותם ניתן היה לרכוש כנספחי ביטוח (שלא במסגרת תאונות אישיות) קיימות גרסאות שונות בהתייחס לסייג פעולות טרור או מלחמה.

מחלקה מקצועית - משפטית

שאלה: בביטוח נסיעות לחו"ל - האם מבוטח יקבל פיצוי בגין טיסה שבוטלה כתוצאה מהמצב המלחמתי?

ומה בנוגע למי ששוהה בחו"ל - האם ימומנו לו הוצאות שהייה נוספות עקב המצב המלחמתי בארץ?

תשובה: מטרתה העיקרית של פוליסת נסיעות לחו"ל להעניק כיסוי ביטוחי למקרה רפואי המתרחש בחו"ל שבעטיו נזקק המבוטח למימון הטיפול הרפואי במהלך שהייתו בחו"ל, זאת, לצד מימון הוצאות נלוות כתוצאה מהאירוע הרפואי בחו"ל, דוגמת הוצאות בגין הארכת השהייה או קיצור השהייה בחו"ל. למעשה, זהו "הבסיס" של פוליסת נסיעות לחו"ל אך לא בכך מסתכמים הכיסויים בה וניתן לרכוש הרחבות נוספות. חברות הביטוח מבהירות כי הכיסוי הביטוחי בפוליסות נסיעות לחו"ל מוחרג למצב מלחמה - יחד עם זאת, ישנן חברות ביטוח המאפשרות לרכוש הרחבות לכיסוי ביטוחי שעניינו בביטול הנסיעה לחו"ל מסיבות שאינן קשורות במצבו הרפואי של המבוטח. כך למשל, הפוליסה מאפשרת (בכפוף למגבלות הכיסוי) מתן פיצוי כספי לביטול הנסיעה עקב גיוס המבוטח בצו 8 לשרות מילואים (ישנן חברות שגם מאפשרות קיצור הנסיעה כתוצאה מכך). בנוסף, ישנן חברות ביטוח המאפשרות לרכוש הרחבה לכיסוי ביטוחי המקנה פיצוי עקב ביטול הנסיעה לחו"ל מכל סיבה שהיא, ואולם, יש לשים לב כי כיסוי ביטוחי למקרה ביטול מכל סיבה עניינו בביטול יזום מצד המבוטח (ולא למקרה בו חברת התעופה היא שיזמה את ביטול הנסיעה).

- 7
- **חשוב לדעת!** למיטב ידיעת הח"מ, ישנן חברות ביטוח המשוקקות הרחבה לביטול נסיעה מכל סיבה הבוחנות בימים אלו את המשך שיווק הכיסוי לנסיעות המתוכננות ליציאה לאחר ינואר 2024, על כן, מוצע לוודא מול חברת הביטוח הרלוונטית בטרם הצעת רכישת הכיסוי למועמד לביטוח.

שאלה: האם ישנן הוראות מיוחדות הקשורות בהפקדות להסדר פנסיוני בשעת מלחמה?

תשובה: מניסיון העבר, נוהגת רשות שוק ההון להנפיק הנחיות ספציפיות, ככל שהדבר נדרש, במצבים מיוחדים (דוגמת משבר הקורונה). נכון למועד כתיבת שורות אלו אין הנחיות מיוחדות או חריגות בהקשר להסדרים פנסיוניים.

שאלה: קרוב משפחה נפטר במהלך האירועים האחרונים מאז פרצה המלחמה. כיצד ניתן לדעת היכן היו

לו חסכוניות פנסיוניים וביטוחי חיים?

תשובה: בעל רישיון פנסיוני יכול להגיש בשם המשפחה בקשה למידע דרך המסלקה הפנסיונית והגופים המוסדיים.

- **חשוב לדעת!** אתמול (15.10.2023) פרסמה המסלקה הפנסיונית הודעה לפיה היא מאפשרת במהלך השבועיים הקרובים לקבל מידע אודות החיסכון הפנסיוני של נפטרים, הנעדרים ופצועים המאושפזים בבתי חולים (ללא עלות).

שאלה: אני עצמאי והכנסתי נפגעה - האם אני יכול להקפיא את ההפקדות לפנסיה וקרן השתלמות?

תשובה: ניתן להקפיא הפקדות לפנסיה תוך השארת כיסוי ביטוחי פעיל לתקופה קצרה. ניתן להקפיא הפקדות לקרן השתלמות.

לתשומת ליבכם, התשובה לעיל מתייחסת לעצמאי עצמו ולא לעובדיו, שהרי הפקדות להסדר פנסיוני מהוות חלק אינטגרלי מתנאי ההעסקה של העובד.